

17 Φεβρουαρίου 2020

Άλλο εκείνοι και άλλο εμείς!

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

«Παθοκτόνοι και όχι σωματοκτόνοι»

Σε μια Σκήτη αγίων μοναχών είχαν γίνει πολλά θαύματα. Η φήμη αυτή είχε ξαπλωθεί σ' όλα τα γύρω μέρη. Έτσι, μια μέρα τους έφεραν ένα νέο δαιμονιζόμενο, να τον θεραπεύσουν. Οι άγιοι πατέρες, όμως από ταπείνωση απόφευγαν. Και ο δυστυχισμένος νέος βασανιζόταν έτσι για πολύ καιρό. Ώσπου, μια μέρα, ένας από τους γέροντες τον σπλαχνίστηκε: τον σταύρωσε με τον ξύλινο σταυρό, που είχε στη ζώνη του και ανάγκασε το ακάθαρτο πνεύμα να βγει από το νέο. Μα εκείνο, μόλις βγήκε, αγρίεψε και φρύαξε: «Αφού με βγάζεις από την κατοικία μου, θα έρθω να μείνω μέσα σου!» -«Έλα», του αποκρίθηκε με θάρρος ο γέροντας. Έτσι το δαιμόνιο μπήκε μέσα στον ασκητή και τον βασάνιζε δώδεκα ολόκληρα χρόνια. Ωστόσο, εκείνος ο άγιος μοναχός υπόμεινε καρτερικά τον πόλεμο, και αγωνιζόταν

κι αυτός δίχως σταματημό να καταβάλει τον εχθρό. Τα όπλα του ήταν μια υπεράνθρωπη νηστεία και μια προσευχή ακατάπαυστη. Δεν έβαζε τίποτε στο στόμα του, παρά μονάχα λίγα κουκούτσια από φοίνικες το βράδυ και κατάπινε το χυμό τους. Σαν είδε απέιδε το δαιμόνιο, κίνησε να φύγει νικημένο. Τότε το ρωτάει ο γέροντας: «Γιατί φεύγεις ; Δεν σε διώχνει κανείς από δω».-«Με αφάνισε η νηστεία σου», αποκρίθηκε το δαιμόνιο και έγινε άφαντο !

Και όμως, σήμερα μπορεί κανείς να κινήσει τα ειρωνικά χαμόγελα των συνανθρώπων του, αν ανοίξει κουβέντα για τη νηστεία. Το είδαμε πολλές φορές αυτό. Στις διάφορες νηστείες του λειτουργικού χρόνου (Τετάρτη και Παρασκευή, νηστεία Αποστόλων και της Παναγίας, Χριστουγέννων ή Πάσχα), κάποιος βρίσκεται που θα σηκώσει ανάστημα πνευματικό και θα πει όχι στην οικοδέσποινα, ή στην συντροφιά που “καταλύει” και δε σέβεται τη νηστεία. Αν γίνει με διάκριση από την αρχή, μπορεί και να μην πάρουν όλοι είδηση, οπότε θα λείψουν τα σχόλια. Αν όμως από κακό χειρισμό του ενδιαφερομένου ή της οικοδέσποινας το μυριστούν οι συνδαιτυμόνες, αρχίζουν τα σχόλια εις βάρος του συγχρόνου νηστευτή. Ακόμη και «θεολογικά» επιχειρήματα επιστρατεύονται, με δικολαβικό τρόπο: «Τα φαγητά και τα ποτά είναι δώρα του Θεού στον άνθρωπο. Αυτό δεν είναι αμαρτία. Ο Θεός δε θα μας κολάσει γι’ αυτό· όχι τα εισερχόμενα αλλά τα εξερχόμενα· κοίταξε αυτά βλέπουν» ! Και συνεχίζεται με αυτό το ύφος η αυτοπαρηγορία των κοιλιόδουλων ή των γαστρίμαργων, που δεν ανέχονται κανένα φρένο στο φαί και στο ποτό τους.

Φυσικά, αυτό γίνεται, όταν ο λόγος για τη νηστεία μερικών είναι καθαρά θρησκευτικός. Αν συμβεί να είναι η δίαιτα αυτή συμβουλευμένη απ’ το γιατρό ή από κάποιο δάσκαλο κομψότητας του σώματος, για το αδυνάτισμα ή το συγκράτημα της γραμμής του σ’ ένα ορισμένο σημείο, που η μόδα υποχρεώνει, τότε ζητούν και τα άλλα μέλη της συντροφιάς τη συνταγή, συζητούν την περίπτωση ή τις περιπτώσεις με τη μεγαλύτερη σοβαρότητα και γίνεται το θέμα συγκλονιστικής επικαιρότητας. Η επίδραση τότε φανερώνεται άμεσα. Τα πιάτα στο τέλος του φαγητού μένουν σχεδόν μισοτελειωμένα, ή και μόλις αγγιγμένα. Βέβαια, υπάρχουν και εκείνοι που θέλουν να τρώνε και κατεβάζουν το καταπέτασμα σε φαγητά ή ποτά, για να πάνε, όταν έρθει η ώρα, χορτάτοι, όπως λένε. Αυτοί, όμως, ξεφεύγουν από τα κανονικά πλαίσια των ανθρώπων, που τρώνε για να ζουν: αυτοί ζούνε για να τρώνε και δεν θα μας απασχολήσουν εδώ.

Τυχαίνει όμως, κάποτε, να βρεθεί σε τέτοια συντροφιά και χριστιανός, που ξέρει τι και πως πιστεύει και ξέρει πως και γιατί νηστεύει. Τότε οι άλλοι υποχωρούν και αρχίζουν να υποσιάζονται, ότι μπορεί και να κάνουν λάθος. Ένας μάλιστα, τελευταία, δε δίστασε να ομολογήσει, πως τη μακροβιότητά του και τη σταθερή υγεία του την αποδίδει μόνο στο γεγονός, ότι κρατάει με θρησκευτική ευλάβεια

όλες τις νηστείες που με τόση σοφία έχει καθορίσει η Εκκλησία μας, διάσπαρτες σ' όλη την έκταση του λειτουργικού χρόνου. Όμως, οι σοβαρότεροι λόγοι της νηστείας, που είναι μέσο και όχι σκοπός, ξεκινούν από υλικά πράγματα για να φθάσουν στα πνευματικά.

Από άποψη υλική το σώμα του άνθρωπου είναι ένα άλλο πιθάρι των Δαναΐδων: δεν χορταίνουμε ποτέ, έστω και αν φάμε ή αν πιούμε όλα τα καλά του κόσμου· αύριο πάλι θα τα θελήσουμε. Το κακό δεν έχει σταματημό, αν το δει κάνεις μόνο σωματικά. Η αξία της νηστείας βρίσκεται στην πνευματική ρίζα, που έχει η άσκησή της. Όποιος κόψει αυτή τη ρίζα, αρχίζει να παραπατάει στο θέμα της νηστείας: ή τη βλέπει, σαν ένα τύπο ξερό και άχρηστο, δίχως ουσία, ή τη βλέπει σαν αυτοσκοπό και τη θεωρεί ιερή σαν μυστήριο. Τούτο είναι περίπτωση παρεξηγήσεως ή και υπερβολής. Γιατί, οι κανόνες, που η Εκκλησία μας έχει καθιερώσει για τη νηστεία, δεν χωρίζουν το σώμα από τη ψυχή, ούτε τα πνευματικά από τα υλικά. Αντίθετα, προσπαθούν να κάνουν αρμονική τη συμβίωση τους, για να μη βλάψει το σώμα τη ψυχή και η ψυχή το σώμα, μια που το ένα επιθυμεί το αντίθετο από το άλλο. Για την ασυμφωνία αυτή και δυσαρμονία, υπάρχει σε ένα παλιό βιβλίο τούτο το χαριτωμένο. Συναντήθηκαν κάποτε, ένας πολύ παχύς μ' έναν πολύ εγκρατή και λεπτόσαρκο, και χαιρετίστηκαν. Ο χονδρός και πολύσαρκος είπε στον λιπόσαρκο: «Καλώς ήρθες, πνεύμα δίχως σώμα» ! Και ο πολύ αδύνατος του απάντησε: «Καλώς σε βρήκα, σώμα δίχως πνεύμα !» Το χαριτωμένο και τόσο αστείο στους χαιρετισμούς αυτούς, δείχνει πως η συζυγία του σώματος και του πνεύματος είχε πολλές δυσαρμονίες, στις οποίες οδήγησε πριν απ' όλα, η υπερβολή που σε όλες τις περιπτώσεις βλάπτει, όπως θα το δούμε και πιο κάτω.

Για να λέμε τα πράγματα με τ' όνομά τους, πρέπει να σημειώσουμε, πως η έλλειψη και η αμέλεια της νηστείας αφήνει το σώμα ακυβέρνητο ή δυσκολοκυβέρνητο. Γι' αυτό και ο αββάς Υπερέχιος λέει τη νηστεία χαλινάρι, που συγκρατεί τις κατώτερες ορμές του σώματος. Όποιος την περιφρονεί, μοιάζει με το άλογο που δεν έχει χαλινάρι. Άλλος αββάς πάλι, ο αββάς Ιωάννης ο Κολοβός, βλέπει στη νηστεία μια στρατηγική πολύ σοφή και έμπειρη, που οι Πατέρες της Εκκλησίας μας παρέδωσαν. Είναι γνωστό, λέει, πως από τις πολλές τροφές και τις απολαύσεις και τρυφές του σώματος, ανοίγονται πόρτες και μας κυριεύουν τα σωματικά και υστέρα τα πνευματικά πάθη, οι δαίμονες. Εδώ, λοιπόν, πρέπει να δράσουμε, όπως οι στρατηγοί που θέλουν να κυριέψουν μια πόλη εχθρική και γερά οχυρωμένη. Η πρώτη δουλειά τους είναι να κόψουν τροφή και νερό, με αποκλεισμό. Έτσι, η αντίσταση του εχθρού σιγά-σιγά λιγοστεύει, ατονεί και στο τέλος ο εχθρός παραδίνεται. Κάτι ανάλογο συμβαίνει και με τα πάθη και τις σαρκικές ορμές που πολεμούν ακατάπαυστα τον άνθρωπο, ιδίως στη νεανική του ηλικία. Και εδώ, η

ευλογημένη νηστεία καταπαύει τα πάθη και αποδιώχνει τους δαίμονες. Αντιστροφή αυτού του παραδείγματος βρίσκουμε στον αββά Ποιμένα, που σχολιάζει τον εμπρησμό του Ναού των Ιεροσολύμων, λέγοντας πως, αν ο Ναβουζαρδάν, ο αρχιμάγειρας του Ναβουχοδονόσορος, δεν ερχόταν στα Ιεροσόλυμα, ο ναός τους δεν θα καιγόταν. Και προσθέτει την πνευματική εξήγηση του πράγματος: «Εάν η ψυχή δεν υποχωρήσει στην απόλαυση της γαστριμαργίας, τότε και ο νους δεν θα αιχμαλωτισθεί από τον εχθρό!».

Στο θέμα της νηστείας, κινδυνεύουμε πολλές φορές να πέσουμε σε λαθεμένες και αιρετικές γνώμες, που βλέπουν το σώμα δυαλιστικά. Αυτό καθαυτό το σώμα δεν μπορεί να είναι κακό, αφού είναι έργο του Θεού και αφού είναι ναός του αγίου Πνεύματος που είναι μέσα μας. Νηστεύουμε, λοιπόν, όχι για να εξοντώσουμε τον κακό θεό που κατοικεί στο σώμα μας, αλλά για να το υποτάξουμε στο βασιλιά του, που είναι η ψυχή. Εδώ υπάρχουν πολλά παραδείγματα χριστιανών, που έζησαν στον κόσμο ή στην έρημο των ασκητών, και που πολεμούσαν το σώμα τους σαν εχθρό, που θέλει σκότωμα. Γι' αυτό και οι Πατέρες της Εκκλησίας μας διδάσκουν με επιμονή, πως με τη νηστεία μας πρέπει να είμαστε «παθοκτόνοι και όχι σωματοκτόνοι»! Γι' αυτό και οι νηστείες είναι έτσι κανονισμένες, που να μπορούν να τις τηρούν όλοι, σύμφωνα με τη δύναμή τους. Και χωρίς να τις καταπατούν, δίχως λόγο ασθενείας. Ας θυμηθούμε εκείνον το ρώσο θεολόγο - φιλόσοφο, που αρνήθηκε να καταλύσει τη νηστεία και όταν τον ρώτησαν γιατί, εκείνος απάντησε: «Σήμερα όλη η Εκκλησία μου νηστεύει· αν εγώ δε νηστέψω, σημαίνει πως ξεχωρίζω τον εαυτό μου, αυτοαφορίζομαι!» Είναι, πράγματι, φοβερό και να συλλογιστεί κανείς ακόμη, που φτάνει ή δίχως λόγο κατάργηση της νηστείας.

Δεν μας παίρνει δυστυχώς ο χώρος, για ν' αναπτύξουμε όλες τις πλευρές του θέματος, με τις πνευματικές απόψεις των ασκητών και των Πατέρων της Εκκλησίας. Και εδώ, μπορεί κανείς ν' αντιπαρατηρήσει: «μα γιατί μας αναφέρεις τις γνώμες των ασκητών και των Πατέρων; Εκείνοι ήταν στα μοναστήρια και στην έρημο, ενώ εμείς ζούμε μέσα στο κόσμο. Άλλο, λοιπόν, εκείνοι κι άλλο εμείς». Και θα έπρεπε τότε ν' απαντήσουμε, πως ίσα-ίσα ο πόλεμος, αν δεν είναι ο ίδιος, είναι φοβερότερος σε πολλά σημεία, ιδίως με τα πάθη που πολεμά η νηστεία. Και η Εκκλησία μας το ξέρει αυτό και γι' αυτό βάζει στην ορθόδοξη πνευματικότητα της ένα χαρακτήρα λειτουργικό και κάπως μοναστικό θα λέγαμε. Το σώμα δεν αλλάζει και τα πάθη είναι το ίδιο φοβερά δίχως τη νηστεία, και στον κόσμο και στην έρημο. Το λέει επιγραμματικά ο άγιος Γρηγόριος Νύσσης, τονίζοντας το πόσα πάθη ξεκινούν από τη γεύση και τις απολαύσεις της: «Η απόλαυση που έχει σχέση με τη γεύση, μπορούμε να πούμε ότι είναι μητέρα όλων των κακών· γιατί ποιάς δεν ξέρει ότι σχεδόν όλα τα αμαρτήματα έχουν πηγή τη λαιμαργία; Απ' αυτή γεννιέται η τρυφή, η μέθη, η γαστριμαργία, η αμετρία στη δίαιτα, η πολυφαγία, ο κορεσμός,

τα άσεμνα γλέντια, η κτηνώδης και άλογη πτώση στα πάθη της ατιμίας».

Ο άγιος Ισαάκ ο Σύρος, αναλύει τον τρόπο, με τον οποίο η πολυφαγία οδηγεί στα πάθη, κάπως πιο καταληπτά. Λέει, πως από τη γαστριμαργία και πολυφαγία «προέρχεται πονοκέφαλος, και πολύ βάρος του σώματος, ατονία των ώμων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την εγκατάλειψη της απασχόλησης με το Θεό, λόγω της σκνηρίας. Απ' αυτό γεννιέται η αμέλεια... σκοτισμός και ψυχρότητα της διάνοιας, νους αποχαυνωμένος, παχύς, χωρίς διάκριση, λόγω της ταραχής και των πολλών λογισμών που προκαλούν αναστάτωση, πυκνό και σκοτεινό σύννεφο στη ψυχή, ακηδία πολλή σε κάθε θεία εργασία, χυμός πολύς που μαζεύεται σ' όλα τα μέλη και μέρη του σώματος, ακάθαρτες και αισχρές φαντασίες κατά τις νύκτες με όνειρα γεμάτα από ακάθαρτες και ανήθικες εικόνες, γεμάτες κακή επιθυμία, που μεταβαίνουν στη ψυχή, και την κάνουν να πράττει τα θελήματα της τα γεμάτα ακαθαρσία....».

Πριν τελειώσουμε, θα θέλαμε να πούμε δυο λόγια και για τον κανόνα της νηστείας. Αυτός ο κανόνας δεν είναι ένας και ίδιος για όλους. Άλλος τρώει ένα καρβέλι ψωμί και πεινάει ακόμη· κι άλλος χορταίνει με πέντε μπουκιές. Άλλος μπορεί να νηστέψει πολύ, γιατί είναι γερός· μα κάποιος άλλος που είναι ασθενικός, δεν μπορεί να κάνει το ίδιο. Γι' άλλους είναι η ποιότητα και γι' άλλους η ποσότητα το πρόβλημα της νηστείας. Άλλος είναι νέος και άλλος πολύ ηλικιωμένος. Το σωστό μέτρο εδώ είναι να διακρίνει κανείς να μην περάσει από την εγκράτεια στην αυτάρκεια, ή το χειρότερο, στην πλησμονή, που βαραίνει το κορμί και φέρνει χαύνωση στη ψυχή. Να τρώμε τόσο, που να μην ανάβουμε τις φωτιές των επιθυμιών και των παθών, που παραμονεύουν κάτω από την πλησμονή και τον κόρο του στομαχιού.

Πέρα, όμως, απ' όλα αυτά, για ν' αποχτήσει κανείς την τέλεια καθαρότητα της ψυχής, δε φτάνει η νηστεία του σώματος. Χρειάζεται και η νηστεία της ψυχής, δηλαδή να μην περηφανεύεται κανείς, να μην επιθυμεί πολλά χρήματα, ν' απέχει από την οργή και τη λύπη, ν' αποφεύγει τους κάθε είδους λογισμούς, που μπορεί να οδηγήσουν στο μολυσμό της ψυχής και του σώματος: «Πρέπει λοιπόν να μη δείχνουμε όλη την προθυμία μόνο στη σωματική νηστεία, λέγει ο άγιος Κασσιανός ο Ρωμαίος, αλλά στη προσοχή των λογισμών και στη πνευματική μελέτη, που χωρίς αυτά είναι αδύνατον να ανέβει κανείς στο ύψος της αληθινής αγνότητας και καθαρότητας»! Έχουμε δηλαδή εδώ, αυτό που είπε ο Χριστός σε άλλη περίπτωση: να καθαρίζουμε το ποτήρι από μέσα, για να γίνει και το έξω του καθαρό. Και να φυλάγουμε και το έξω καθαρό, για να μη μολύνεται και το εσωτερικό του ποτηριού. Και οι δύο αγώνες της νηστείας, της εσωτερικής δηλ. και της εξωτερικής, είναι απαραίτητοι. Γιατί «οποίος θέλει να χορταίνει την κοιλιά του

και να νικά και το δαίμονα της πορνείας, είναι όμοιος με εκείνον που θέλει να σβήσει ένα μεγάλο καμίνι με το λάδι· γιατί, καθώς το λάδι ανάβει τη φλόγα, έτσι και η πολυφαγία τη σαρκική πύρωση». Μας χρειάζεται, λοιπόν, το ίδιο: και η νηστεία του σώματος και η νηστεία η πνευματική, για να μπορέσουμε, γνωρίζοντας τη φτώχεια κι αναξιότητά μας, να αισθανθούμε τη γλυκειά κατάνυξη και να υποδεχθούμε μέσα μας το Πάσχα , όχι σαν «γραφικό» εορτασμό, άλλα σαν μυστήριο της ψυχικής σωτηρίας μας.

Πηγή: Π.Β. Πάσχου, *Η δρόσος του Πνεύματος*.